

فصل ۱

کلیات

جدول ۱- مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی دوره دوم متوسطه - شاخه فنی و حرفه‌ای

رشته تحصیلی: تربیت کودک	کد رشته تحصیلی: ۹۲۱۰۰	گروه تحصیلی: بهداشت و سلامت	کد گروه: ۸	زمینه: خدمات
ردیف	دانشه محتوایی	پایه ۱۰	پایه ۱۱	پایه ۱۲
ساعت/واحد	نام درس	ساعت/واحد	نام درس	ساعت/واحد
۱	تربیت دینی و اخلاقی	۲	تعلیمات دینی (دینی، قرآن و اخلاق) ۲	تعلیمات دینی (دینی، قرآن و اخلاق) ۳
۲	زبان و ادبیات فارسی	۱	عربی، زبان قرآن ۳	عربی، زبان قرآن ۳
۳	زبان‌های خارجی	۲	فارسی ۲	فارسی ۳
۴	خوشه دروس: مسائل اجتماعی	۲	زبان خارجی ۲	تاریخ مسلمانان
۵	خوشه دروس: انسان و سلامت	۲	تربیت بدنی ۲	تربیت بدنی ۳
۶	خوشه دروس: انسان و مهارت‌های زندگی	۲	انسان و محیط زیست	سلامت و بهداشت
۷	خوشه دروس: شایستگی‌های غیر فنی	۲	درس انتخابی (۱-هنگر ۲-تفکر و سواد رسانهای)	مدیریت خانواده و سبک زندگی
۸	خوشه دروس: شایستگی‌های پایه فنی (ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی)	۲	ریاضی ۲	اخلاق حرفه‌ای
۹	خوشه دروس: شایستگی‌های فنی	۸	بوردن مهارت‌های ارتباطی و مهارتی	بوردن مهارت‌های شناختی و اخلاق کودک
۱۰	بزنانه ویژه مدرسه	۴۰	مراقبت از سلامت کودک	بوردن مهارت‌های عاطفی - اجتماعی کودک
۱۱	جمع	۴۰	کنترل بهداشت و آمیختن محیط مراکز پیش از بهداشت	۸
۱۲	جمع	۴۰	دانش فنی پایه	۴
۱۳	جمع	۴۰	ارتباط مؤثر	۴
۱۴	جمع	۴۰	جمع	۲۸
۱۵	جمع	۴۰	جمع	۲۸

۱- دو درس ۸ واحد/ساعت، خوشه دروس شایستگی‌های فنی پایه دهم و یازدهم صرفاً تا پایان سال تحصیلی ۹۷-۹۶ یا رعایت ترتیب به صورت متوالی در طول سال اجرا می‌شود.

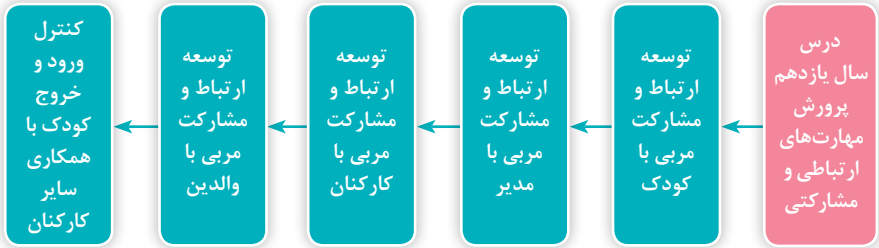
۲- مدت زمان آموزش نیمسال دوم به ازای نیمسال اول جهت کسب شایستگی اختصاصی می‌باشد.

* کارآموزی متناسب با رشته ه ۳۴- ۱۲۰ ساعت اجرا می‌شود.

درس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی

سازماندهی محتوا:

درس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی در سال یازدهم در قالب پنج پودمان مستقل از یکدیگر به صورت خطی ارائه می‌شود. سازماندهی تکالیف کاری به صورت خطی است و مراحل کاری به صورت ارائه دانش در قالب تکالیف یادگیری ساخت یافته و مهارت بعد از آن به صورت تمرین عملی متناسب با محتوا به ترتیب آورده می‌شود. شایستگی‌های غیرفنی، زیست‌محیطی، ایمنی و نگرشی به صورت تلفیقی در دانش و مهارت ارائه می‌شود.

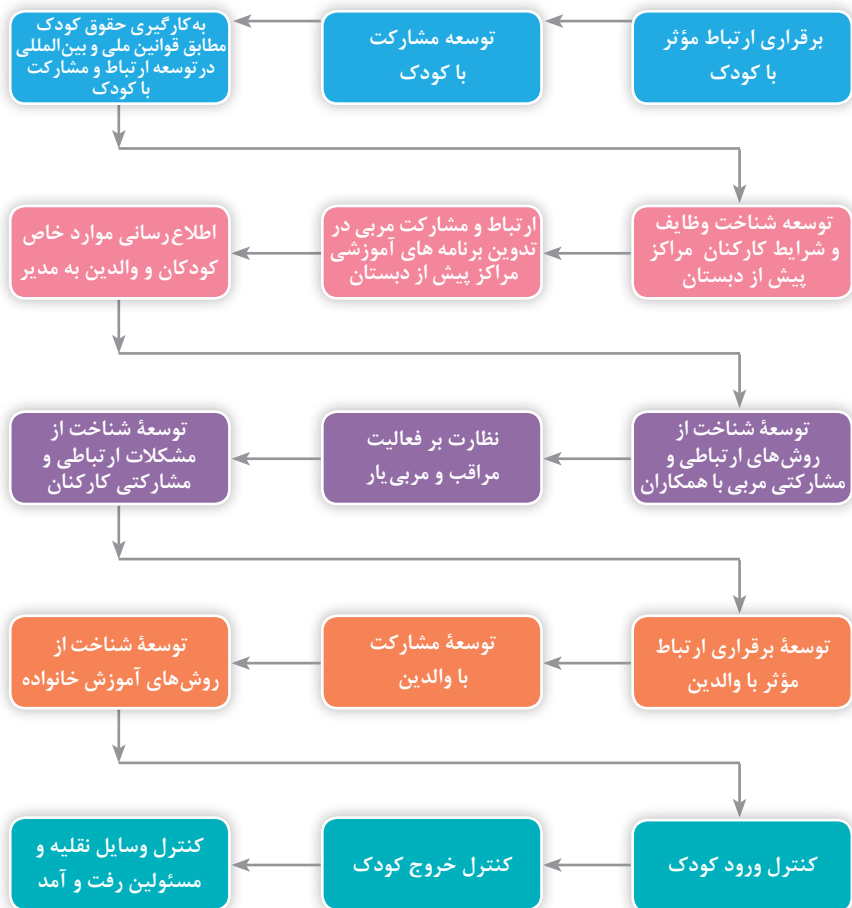

جدول ۲- درس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی

ردیف	پودمان‌ها	مراحل کارها	زمان (ساعت)
۱	توسعه ارتباط و مشارکت مربی با کودک	برقراری ارتباط مؤثر با کودک توسعه مشارکت با کودک به کارگیری حقوق کودک مطابق قوانین ملی و بین‌المللی در توسعه ارتباط و مشارکت با کودک	۶۰
۲	توسعه ارتباط و مشارکت مربی با مدیر	توسعه شناخت وظایف و شرایط کارکنان مراکز پیش از دبستان ارتباط و مشارکت مربی در تدوین برنامه‌های آموزشی مراکز پیش از دبستان اطلاع‌رسانی موارد خاص کودکان و والدین به مدیر	۶۰
۳	توسعه ارتباط و مشارکت مربی با کارکنان	توسعه شناخت از روش‌های ارتباط و مشارکت مربی با همکاران نظارت بر فعالیت مراقب و مربی‌یار توسعه شناخت از مشکلات ارتباطی و مشارکتی کارکنان	۶۰
۴	توسعه ارتباط و مشارکت مربی با والدین	توسعه برقراری ارتباط مؤثر با والدین توسعه مشارکت با والدین توسعه شناخت از روش‌های آموزش خانواده	۶۰
۵	کنترل ورود و خروج کودک با همکاری سایر کارکنان	کنترل ورود کودک کنترل خروج کودک کنترل وسایل نقلیه و مسئولین رفت و آمد	۶۰
		مجموع	۳۰۰

مسیر یادگیری درس مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی

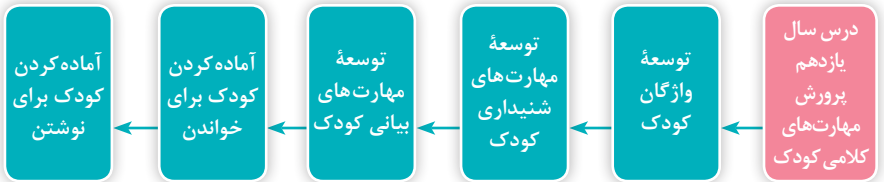
- توسعه ارتباط و مشارکت مربی با کودک
- توسعه ارتباط و مشارکت مربی با مدیر
- توسعه ارتباط و مشارکت مربی با کارکنان
- توسعه ارتباط و مشارکت مربی با والدین
- کنترل ورود و خروج کودک با همکاری سایر کارکنان

درس پرورش مهارت‌های کلامی کودک

سازماندهی محتوا:

درس پرورش مهارت‌های کلامی در سال یازدهم در قالب پنج پودمان مستقل از یکدیگر به صورت خطی ارائه می‌شود. سازماندهی تکالیف کاری به صورت خطی است و مراحل کاری به صورت ارائه دانش در قالب تکالیف یادگیری ساخت یافته و مهارت بعد از آن به صورت تمرین عملی متناسب با محتوا به ترتیب آورده می‌شود. شایستگی‌های غیرفنی، زیست‌محیطی، ایمنی و نگرشی به صورت تلفیقی در دانش و مهارت ارائه می‌شود.

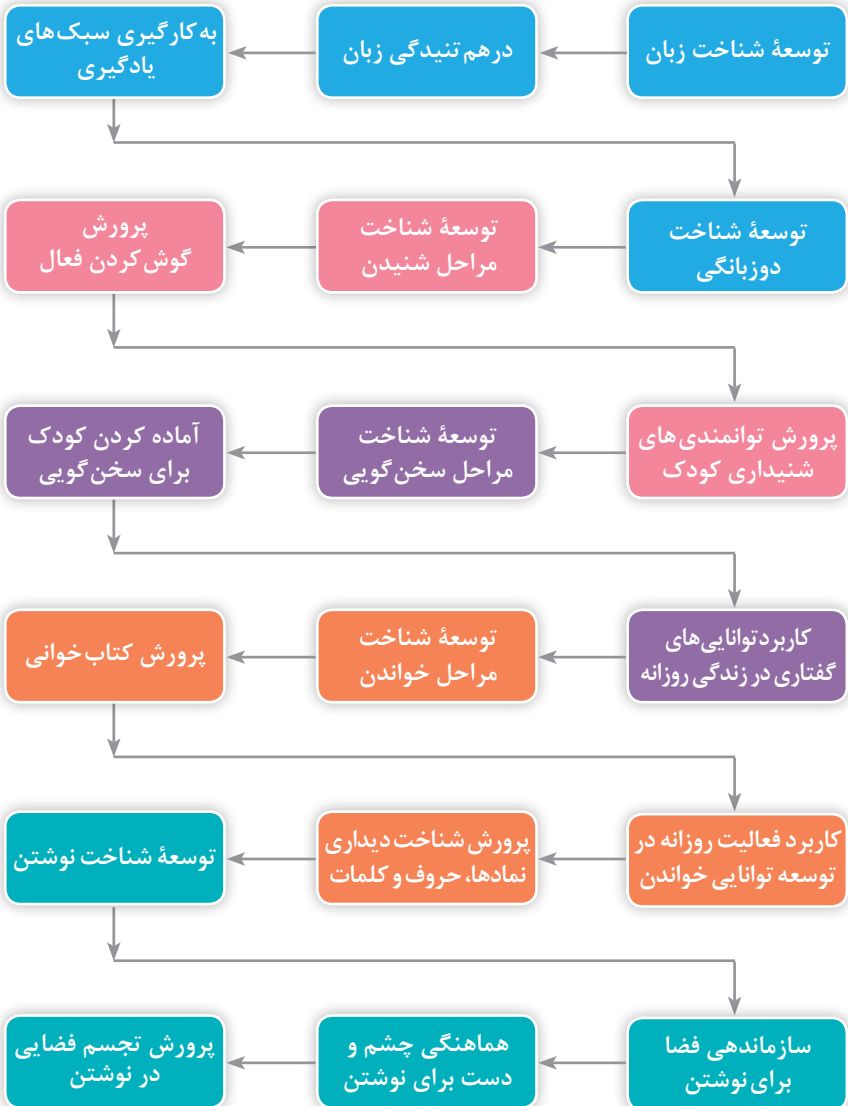
زمان آموزش پودمان‌ها

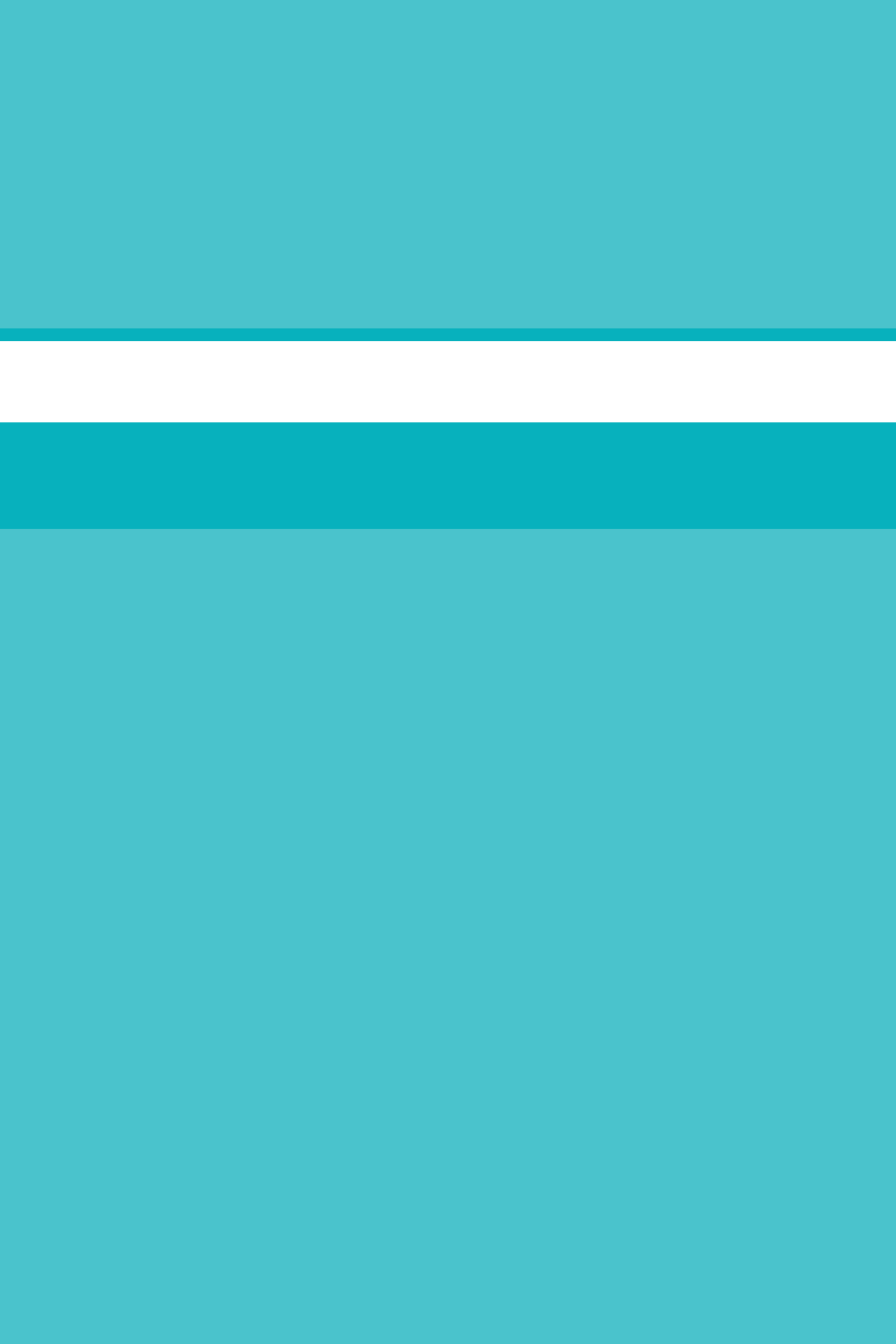
جدول ۳- درس پرورش مهارت‌های کلامی کودک

ردیف	پودمان‌ها	مراحل کارها	زمان (ساعت)
۱	توسعه واژگان کودک	توسعه شناخت زبان درهم‌تنیدگی زبان به کارگیری سبک‌های یادگیری توسعه شناخت دوزبانگی	۶۰
۲	توسعه مهارت‌های شنیداری کودک	توسعه شناخت مراحل شنیدن پرورش گوش کردن فعال پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک	۶۰
۳	توسعه مهارت‌های بیانی کودک	توسعه شناخت مراحل سخن‌گویی آماده کردن کودک برای سخن‌گویی کاربرد توانایی‌های گفتاری در زندگی روزانه	۶۰
۴	آماده کردن کودک برای خواندن	توسعه شناخت مراحل خواندن پرورش کتاب‌خوانی کاربرد فعالیت روزانه در توسعه توانایی خواندن پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات	۶۰
۵	آماده کردن کودک برای نوشتن	توسعه شناخت نوشتن سازماندهی فضا برای نوشتن هماهنگی چشم و دست برای نوشتن پرورش تجسم فضایی در نوشتن	۶۰
	مجموع		۳۰۰

مسیر یادگیری درس پرورش مهارت‌های کلامی کودک

- توسعه واژگان کودک
- توسعه مهارت‌های شنیداری کودک
- توسعه مهارت‌های بیان کودک
- آماده کردن کودک برای خواندن
- آماده کردن کودک برای نوشتن

فصل ۲

اصول، قواعد، مقررات و آیین نامه‌ها

جدول ۴- تقسیم‌بندی گروه‌های سنی پیش از دبستان در ایران

سن برحسب سال		سن برحسب ماه	تقسیم‌بندی سنی		نام دوره	گروه سنی
			پایان سن	شروع سن		
۱ سال تمام	۱ تا ۶ سالگی	تولد تا ۱۲ ماهگی	تا پایان سال اول	شش ماهگی**	شیرخوار ۱	شیرخوار**
			تا پایان سال دوم	از پایان سال اول	شیرخوار ۲	
۳ سال تمام	۲ تا ۳ سالگی	۲۵ تا ۳۶ ماهگی	تا پایان سال سوم	از پایان سال دوم	نوپا	نوپا
۴ سال تمام	۳ تا ۴ سالگی	۳۷ تا ۴۸ ماهگی	تا پایان سال چهارم	از پایان سال سوم	نوباره	نوباره
۵ سال تمام	۴ تا ۵ سالگی	۴۹ تا ۶۰ ماهگی	تا پایان سال پنجم	از پایان سال چهارم	پیش‌دبستانی ۱	پیش‌دبستانی
			تا پایان سال ششم	از پایان سال پنجم	پیش‌دبستانی ۲	

نکته: ۲۸ روز اول زندگی کودک را نوزادی می‌گویند.

** گروه سنی شیرخوار در بعضی از منابع علمی از یک‌ماهگی تا پایان ۱۵ ماهگی یا ۱۸ ماهگی تعیین شده است. این تقسیم‌بندی در بعضی از مهدهای کودک اجرا می‌شود.
** سن شروع مهد کودک از شش ماهگی می‌باشد.

جدول ۵- رشد اجتماعی از تولد تا ۶ سالگی^۱

تولد تا یک سالگی
<ul style="list-style-type: none"> ■ صورتش را به سمت صدای انسان برمی گرداند. ■ در پاسخ به لبخند، لبخند می زند. ■ اگر تنها بماند گریه می کند. ■ دالی موشه بازی می کند. ■ از ۶ ماهگی تا یک سالگی، غریبی کردن به تدریج نمایان می شود و دلبستگی به مراقبان اصلی کاملاً مشهود است. ■ مادر و سایر اعضای اصلی خانواده را می شناسد.
یک تا دو سالگی
<ul style="list-style-type: none"> ■ اشیا را از دیگران می گیرد. وقتی از خودش شیء را می گیرند، قیل و قال راه می اندازد. ■ می خواهد به نیازهایش فوراً پاسخ داده شود. ■ کاملاً خودمحور است. ■ اعضای بدن خود را تشخیص می دهد. ■ به موسیقی توجه دارد و به آن عکس العمل نشان می دهد. ■ دوست دارد کارها را به تنهایی انجام دهد. ■ خود را به اسم می شناسد. ■ اغلب با خودش حرف می زند. ■ رفتار بزرگ ترها را تقلید می کند.
دو تا سه سالگی
<ul style="list-style-type: none"> ■ خودمحور است. ■ حواسش به راحتی پرت می شود. ■ هل می دهد و تنه می زند. ■ بازی های موازی (تنها بازی کردن در کنار دیگر بچه ها) می کند. ■ از مراقب اصلی به راحتی جدا می شود. ■ از وجود همسالان در اطراف خود لذت می برد.
سه تا چهار سالگی
<ul style="list-style-type: none"> ■ علاقه مند است در نقش والدین، پزشک، مربی و غیره به بازی بپردازد. ■ برخی مقررات ساده (رعایت نوبت، اجازه گرفتن و غیره) را می تواند رعایت کند. ■ در پایان این دوره کم کم تحت تأثیر گروه قرار می گیرد و علاقه به بازی های گروهی با کودکان در او افزایش می یابد. ■ علاقه زیادی دارد که در کارهای خانه (خرید کردن، چیدن سفره و غیره) به بزرگ ترها کمک کند. ■ مفهوم شریک شدن در اسباب بازی ها و خوراکی ها را درک می کند. ■ بیشتر مواقع درک می کند که چه کارهایی را باید و چه کارهایی را نباید انجام دهد. ■ فعالیت های بزرگ ترها را مشاهده و تقلید می کند.

چهار تا پنج سالگی

- از بازی‌های گروهی لذت می‌برد و بیشتر ترجیح می‌دهد با دوستانش باشد.
- بودن و مورد توجه بودن در گروه دوستان برایش مهم می‌شود.
- مفهوم «دوست صمیمی» در ذهن او شکل می‌گیرد و بیشتر تمایل دارد دوستانش را از میان همجنسان خودش انتخاب کند.
- همچنان که در گروه همسالان قرار می‌گیرد، خیال‌پردازی‌های خود را بیان می‌کند و اکثر اوقات پیشنهاد خود را با صدای بلند در جمع مطرح می‌کند.
- در کارهای خانه کمک می‌کند و علاقه‌مند است کارهای شخصی‌اش (بستن دکمه و زیپ، پوشیدن کفش، مسواک زدن و غیره) را خودش انجام دهد.
- مقررات ساده (ایستادن در صف، رعایت نوبت، اجازه گرفتن از دیگران برای دست زدن به وسایلشان و غیره) را در خلال بازی‌ها یاد می‌گیرد و رعایت می‌کند.
- بیشتر از طریق کلام با دوستانش ارتباط برقرار می‌کند و سعی می‌کند مشکلاتش را حل کند (مثلاً به جای گریه کردن می‌گوید: تو ناراحتم کردی، دیگر با تو بازی نمی‌کنم) و در بعضی مواقع از القاب نامناسب استفاده می‌کند.
- گاهی در مقابل خواسته‌های شما مقاومت می‌کند و به تقاضای شما برای لباس عوض کردن، نشستن و غیره پاسخ «نه» می‌دهد و به حرف شما گوش نمی‌کند. او از این طریق درصدد به دست آوردن استقلال است.

پنج تا شش سالگی

- همسالان اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند.
- در کارهایش خودکفایی بیشتری نشان می‌دهد.
- فعالیت‌ها را می‌تواند طرح‌ریزی و اجرا کند.
- به بازی با دو یا سه نفر بیشتر گرایش دارد. این بازی‌ها اغلب کوتاه می‌باشد.
- برای اول شدن اشتیاق دارد.
- در این سن به اینکه دختر یا پسر هستند خیلی توجه می‌کنند و اغلب با همجنس‌های خود بازی می‌کنند و بازی گروهی را به تنهایی بازی کردن ترجیح می‌دهند.
- کودک قبل از انجام هر کاری اجازه می‌گیرد، به این دلیل که او تازه شروع به یادگرفتن قوانین کرده و می‌خواهد بداند کدام کار درست و کدام کار نادرست است.
- توانایی پرداختن به بازی‌های نمادی به اوج خود می‌رسد، برای مثال بر تکه‌ای چوب سوار شده، این طرف و آن طرف می‌رود، مانند اینکه سوار بر اسبی شده و آن را هدایت می‌کند.

جدول ۶- شاخص‌های مهارت‌های اجتماعی

سلام و خداحافظی	شناخت مهارت‌های اجتماعی	شاخص‌های مهارت‌های اجتماعی
تشکر کردن		
صحبت کردن با دیگران و قطع نکردن حرف آنها		
استفاده از کلمات مناسب		
احترام گذاشتن به دیگران		
رعایت نوبت در صف		
احترام به وسایل دیگران		
کمک کردن به دیگران		
مشارکت و همکاری مثل شرکت در بازی‌ها و		
فعالیت‌های گروهی، شرکت در بحث‌ها و گفت‌وگوها		
شناخت احساسات خود و دیگران	شناخت احساسات خود و دیگران	
نام‌گذاری دقیق هر احساس		
آشنایی با علائم هر احساس		
شناخت عوامل ایجادکننده هر احساس		
شناخت احساسات دیگران و تقسیم عواطف با یکدیگر		
شناخت احساسات مختلف مثل شادی، غم، عصبانیت، نگرانی		
نشان دادن احساسات با حرکات بدنی مناسب		
بیان احساس به روشی که برای دیگران ایجاد ناراحتی نکند		
برقراری دوستی و ارتباط خوب با کودکان		
تصمیم‌گیری صحیح		
توانایی حل مسائل خود در تعامل با دیگران		
مسئولیت‌پذیری		
برقراری ارتباط دوستانه با همسالان و بزرگسالان با وجود تفاوت فکری		

جدول ۷- نمونه‌هایی از فعالیت‌های مربوط به برخی مهارت‌های اجتماعی

	مهارت
<p>کودکان را تشویق کنید در بحث‌ها شرکت کنند، سؤال بپرسند و نظر و احساسشان را بیان کنند. سؤال‌هایی بپرسید که پاسخش بله یا نه نباشد و احتیاج به توضیح داشته باشد. مثلاً به جای اینکه بپرسید می‌خواهی الان نقاشی بکشی؟ بپرسید دوست داری الان چکار کنی؟</p>	<p>مهارت‌های کلامی</p>
<p>با توجه به اینکه استفاده از کلمات مؤدبانه در صحبت، در ایجاد و ادامه دوستی بسیار مؤثر است، کودکان را تشویق کنید از کلماتی مثل خواهش می‌کنم، متشکرم، ببخشید، متأسفم در تعامل با کودکان دیگر استفاده کنند. وقتی می‌خواهند از وسایل دیگران استفاده کنند اجازه بگیرند یا وقتی که کسی به آنها محبت می‌کند تشکر کنند.</p>	<p>استفاده از کلمات مناسب (مؤدبانه)</p>
<p>برای کودکان توضیح دهید که اگر ما به دیگران احترام بگذاریم، آنها هم به ما احترام می‌گذارند. به آنها بگویید که مثلاً مسخره‌نکردن ظاهر و طرز حرف زدن دیگران، صحیح و سالم پس دادن وسیله اسباب‌بازی قرض گرفته شده یا لگدنکردن وسایل دیگران نشانه و مصداق احترام گذاشتن به آنها و در نتیجه، احترام دیدن از آنهاست.</p>	<p>احترام گذاشتن به دیگران و وسایل آنها</p>
<p>خوب شنیدن یکی از مهارت‌های مهم اجتماعی است که کودک از طریق ارتباط با بزرگسالان و نیز با آموزش و تمرین یاد می‌گیرد. رعایت موارد زیر هنگام صحبت با کودک به آموزش این مهارت به او کمک می‌کند: وقتی که کودک صحبت می‌کند، حرف او را قطع نکنید. اگر کودک صحبت شما را قطع کرد، به آرامی بگویید من دوست دارم حرف‌های تو را بشنوم اما می‌توانی کمی صبر کنی تا حرفم تمام شود؟ هنگامی که کودک صحبت می‌کند، به چشمان او نگاه کنید. نوبتی حرف بزنید و به چشمان یکدیگر نگاه کنید. برای اینکه شنونده خوبی بوده تشویقش کنید.</p>	<p>گوش کردن فعال</p>
<p>بخش بزرگی از رشد و کسب مهارت‌های اجتماعی با بازی تأمین می‌شود. بچه‌ها از طریق بازی، کار گروهی، مشارکت و رعایت نوبت را یاد می‌گیرند. بازی‌هایی ترتیب دهید که کودکان در حیطه انجام دهند. آنان با هم بازی کردن را به بازی با اسباب‌بازی‌های گران‌قیمت ترجیح می‌دهند. فعالیت‌های گروهی دیگر می‌تواند نقاشی، کار دستی، قصه‌سازی، نمایش گروهی و همکاری در مرتب کردن کلاس و سر جای خود گذاشتن اسباب‌بازی‌ها باشد.</p>	<p>مشارکت و همکاری (شرکت در بازی‌ها، فعالیت و بحث‌های گروهی)</p>

<p>برای بسیاری از کودکان، درک هیجان و احساسی که دارند راحت نیست. شناختن احساسات به مدیریت آنها کمک می‌کند. اگر برای کودکی مشکل است که در مورد احساسش صحبت کند، تشویق کنید که آن را نقاشی کند. کودکان را راهنمایی کنید که علائم جسمی احساسات را بشناسند؛ مثلاً بدانند گریه کردن نشانهٔ غم است، فریادزدن علامت عصبانیت است، ضربان تند قلب و لرزیدن نشانهٔ ترس است، و سرخ یا داغ شدن گونه‌ها علامت خجالت است.</p> <p>شاید کودکان بتوانند با شناختن این علائم، احساسات خود را بیان کنند و احساسات دیگران را هم بشناسند و با آنها همدلی کنند. همدلی یعنی آگاهی از احساسات و نیازهای دیگران. بچه‌هایی که همدلی کردن را یاد نمی‌گیرند، ممکن است هیچ‌وقت شکیبایی و احترام به دیگران را هم یاد نگیرند.</p> <p>کودکان اغلب نمی‌توانند بگویند چه می‌خواهند. این فرصت را هر روز برای آنها فراهم کنید که تصمیم‌گیری را تمرین و تجربه کنند. سعی کنید در هر فعالیتی، دو گزینه برای کودکان در نظر بگیرید تا بتوانند انتخاب کنند. به این ترتیب، هم تصمیم گرفتن را تجربه می‌کنند و هم بیشتر احساس خوشحالی می‌کنند.</p>	<p>شناخت احساسات خود و دیگران / تصمیم‌گیری</p>
<p>سعی کنید از موقعیت‌های روزانه مسائلی برای کودکان طرح و آنان را به حل آنها تشویق کنید. از آنها بخواهید راه‌حل‌های مختلفی ارائه دهند و آنها را امتحان کنند و ببینند به نتیجه می‌رسند یا نه. در زمانی که کودکان تلاش می‌کنند، شما فقط راهنما باشید و بگذارید خودشان راه‌حل پیدا کنند.</p>	<p>حل مسئله دیگران</p>
<p>مسئولیت‌های مختلفی به کودکان بدهید تا انجام دهند. از کارهای سبک‌تر شروع کنید و به تدریج مسئولیت‌ها را مشکل‌تر کنید. مسئولیت می‌تواند توزیع کاغذ نقاشی در بین بچه‌های کلاس، چیدن میز برای میان‌وعده و گذاشتن ظرف میوهٔ کودکان، آب‌دادن به گلدان‌های کلاس، مراقبت از حیوانات‌های مرکز آموزشی و انواع کارهای دیگر باشد. چنانچه کودکی نتوانست مسئولیت خود را به‌درستی انجام دهد، او را سرزنش نکنید بلکه برای بخشی از کار که درست انجام داده یا تلاشی که کرده از او تشکر کنید و موقعیت‌های بیشتری را برای دادن مسئولیت‌های دیگر به وی به وجود بیاورید.</p>	<p>مسئولیت‌پذیری</p>

مراکز پیش‌دبستانی (مهدکودک) الزامات کلی^۱

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد تعیین الزامات کلی^۲ در زمینه ضوابط فضای فیزیکی، اصول مکان‌یابی، نیروی انسانی، تغذیه، بهداشت، ایمنی، اهداف آموزشی و تجهیزات مورد نیاز در مهدکودک می‌باشد. این استاندارد کلیه مراکز پیش‌دبستانی اعم از دولتی و غیردولتی را دربر می‌گیرد.

۲ مراجع الزامی

مدارک الزامی صفحه بعد حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد به آنها ارجاع داده شده

۱- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

۲- باید توجه داشت که این استاندارد شامل مقررات مربوط به کسب مجوز از ارگان‌های مربوطه جهت راه‌اندازی و تأسیس مهدکودک، نمی‌باشد.

است. در مورد مراجع دارای تاریخ چاپ و یا تجدیدنظر اصلاحیه‌ها و یا تجدیدنظرهای بعدی این مدرک موردنظر نیست. ولی بهتر است کاربران ذی‌نفع این استاندارد امکان کاربرد آخرین اصلاحیه‌ها و یا تجدیدنظرهای مدارک الزامی زیر را مورد بررسی قرار دهند. در مورد مراجع بدون تاریخ چاپ یا تجدیدنظر آخرین چاپ و یا تجدیدنظر آن مدارک الزامی ارجاع شده موردنظر است.

- ۱-۲- استاندارد ملی ایران ۱- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی عمومی
- ۲-۲- استاندارد ملی ایران ۲- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی انواع تاب
- ۳-۲- استاندارد ملی ایران ۳- ۳۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی انواع سرسره
- ۴-۲- استاندارد ملی ایران ۴- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی انواع ریل‌های ریسمانی
- ۵-۲- استاندارد ملی ایران ۵- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی انواع چرخ و فلک
- ۶-۲- استاندارد ملی ایران ۶- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات ایمنی انواع الاکلنگ
- ۷-۲- استاندارد ملی ایران ۷- ۶۴۳۶ تجهیزات زمین بازی - مقررات تعمیر و نگهداری و بازرسی تجهیزات زمین بازی
- ۸-۲- استاندارد ملی ایران ۶۴۳۷ سطوح جذب ضربه زمین‌های بازی - مقررات ایمنی و روش‌های آزمون

۹-۲- استاندارد ملی ایران ۶۲۰۴ ایمنی اسباب بازی - مقررات ایمنی از نقطه نظر فیزیکی و مکانیکی

۲ اصطلاحات یا تعاریف

در این استاندارد اصطلاحات و واژه‌ها با تعاریف زیر به کار می‌رود.

۱-۳- **مراکز پیش‌دبستانی (مهدکودک):** به مراکزی گفته می‌شود که امکانات لازم برای نگهداری، پرورش و آموزش پیش از دبستان کودکان سالم از پایان شش‌ماهگی تا پایان شش‌سالگی را تهیه و استفاده نماید.

۲-۳- **کودک سالم:** کودکی است که مبتلا به عقب‌ماندگی ذهنی نبوده و در صورت ابتلا به معلولیت جسمی توان تطبیق و همراهی با برنامه‌های مهدکودک را داشته باشد.

یادآوری: با توجه به گرایش جهانی در جهت یکپارچه‌سازی پرورش و آموزش کودکان، کودکان مبتلا به هرگونه اختلال رفتاری در صورتی که با تشخیص مراکز مشاوره کودکان استثنایی بتوانند با برنامه‌های مهدکودک تطبیق داشته باشند می‌توانند به‌طور آزمایشی از امکانات این مراکز استفاده کنند. ادامه این روند بستگی به گزارش کارشناسی مهدکودک خواهد داشت.

۳-۳- **کارکنان مهدکودک:** به کلیه افرادی که در چهارچوب وظایف محوله به هر نحو (مستقیم یا غیرمستقیم) با کودکان مهدکودک در تماس و ارتباط هستند، کارکنان مهدکودک گفته می‌شود. این افراد شامل مدیر، کارکنان مخصوص کودکان، کارکنان اداری، بهداشتی و خدماتی می‌باشد.

۴-۳- **مدیر مهدکودک:** مدیر فردی است که مسئولیت اداره مهدکودک را به‌عهده دارد.

۵-۳- **معاون مهدکودک:** معاون فردی است که از سوی مدیر در چهارچوب مقررات جاری وظایف تعیین شده را انجام می‌دهد.

۶-۳- **کارکنان مخصوص کودکان:** این کارکنان افرادی هستند که به‌طور مستقیم با کودکان در ارتباط بوده و شامل مربی و مربی یار می‌باشند.

۷-۳- **کارکنان اداری مهدکودک:** به کارکنانی گفته می‌شود که امور اداری و مالی مهدکودک را زیر نظر مستقیم مدیر مهدکودک انجام می‌دهند مانند معاون، دفتردار، حساب‌دار، کارپرداز.

۸-۳- **کارکنان خدماتی مهدکودک:** به کارکنانی مانند آشپز، کمک‌آشپز، راننده، سربدار و دیگر افرادی که به‌طور غیرمستقیم خدماتی را به کودکان ارائه می‌دهند، کارکنان خدماتی گفته می‌شود.

۴ شرایط کارکنان

۴-۱- کلیات

۴-۱-۱- کلیه کارکنان مهدکودک باید از لحاظ جسمی و روانی از سلامت کامل برخوردار بوده و اطلاعات، آگاهی‌ها و تجارب لازم در رابطه با مسئولیت شغلی خویش در مهدکودک داشته باشند.

۴-۱-۲- تعداد کارکنانی که به‌طور مستقیم با کودکان در ارتباط هستند باید با توجه به تعداد، سن و گروه‌بندی سنی کودکان مهدکودک تعیین شود.

۴-۱-۳- نسبت بین تعداد کودکان و مربیان باید به‌صورت زیر تعیین شود:

الف) برای هر ده کودک شیرخوار باید حداقل یک مربی و یک مربی‌یار در نظر گرفته شود.

ب) برای هر ۱۵ کودک نوپا باید حداقل یک مربی و یک مربی‌یار در نظر گرفته شود.

پ) برای هر ۱۵ کودک نوباوه باید حداقل یک مربی و یک مربی‌یار در نظر گرفته شود.

۴-۱-۴- چنانچه تعداد کودکان یک گروه سنی به نصف تعداد مندرج در بند ۴-۱-۳ تقلیل یابد، می‌توان کودکان گروه سنی نزدیک به هم را در یکدیگر ادغام کرد. شرایط ادغام به شرح زیر است:

الف) کودکان گروه سنی شیرخوار ۲ و نوپا را می‌توان درهم ادغام کرد.

ب) کودکان گروه سنی نوپا و نوباوه را می‌توان درهم ادغام کرد.

پ) امکان ادغام گروه سنی آمادگی با گروه‌های دیگر وجود ندارد.

برای تعیین تعداد مربیان باید میانگین سنی کودکان را محاسبه کرد. عدد میانگین در هر گروه سنی که قرار گرفت، بر اساس آن نسبت بین تعداد کارکنان مخصوص و تعداد کودکان تعیین می‌شود.

یادآوری ۱: در صورت نیاز به ادغام دو گروه سنی، لازم است ویژگی‌های رشد جسمی-عاطفی هر گروه در نظر گرفته شود و اگر کودکان گروه‌های سنی نسبت به یکدیگر خطرآفرین نبودند، در یک کلاس ادغام می‌شوند.

یادآوری ۲: در صورت ادغام دو گروه سنی لازم است سایر شرایط این استاندارد که دربرگیرنده هر دو گروه سنی است رعایت شود.

۴-۱-۵- چنانچه تعداد کودکان یک گروه سنی از نسبت‌های مندرج در بند ۴-۱-۳ بیشتر شود به‌ازای نصف به‌علاوه یک تعداد آن گروه باید:

الف) برای کودکان شیرخوار و نوپا، یک اتاق نگهداری، یک مربی و یک مربی‌یار اضافه شود.

ب) برای کودکان نوباوه و آمادگی، یک کلاس و کارکنان مخصوص اضافه شود.

۴-۲- شرایط مدیر

۴-۲-۱- شرایط سنی: مدیر مهدکودک باید خانم بوده و حداقل ۲۵ سال و حداکثر ۶۰ سال داشته باشد.

۴-۲-۲- شرایط تحصیلی: مدیر مهدکودک باید حداقل دارای یکی از شرایط تحصیلی زیر باشد: الف) لیسانس یا بالاتر در یکی از رشته‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی با گرایش‌های مربوطه با حداقل یک سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش‌دبستانی، خدمات اجتماعی با حداقل سه سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش‌دبستانی.

ب) فوق دیپلم در یکی از رشته‌های مذکور در بند الف با داشتن حداقل پنج سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش‌دبستانی.

۴-۲-۳- سایر شرایط: مدیر باید؛

الف) هر یک سال یک‌بار کارت معاینه پزشکی معتبر ارائه دهد.

ب) گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی را ارائه نماید.

پ) در بدو شروع به کار صلاحیت روانی وی باید توسط یک روانپزشک و یک روان شناس معتمد سازمان ذی ربط مورد تأیید قرار گرفته و گواهی را به سازمان ذی ربط ارائه نماید.
ت) رضایت نامه از محل گذراندن سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش دبستانی را ارائه دهد.

ث) در بدو شروع به کار برگه صلاحیت اداره اماکن را به سازمان ذی ربط ارائه نماید.
ج) در ارتباط با پیشگیری از حوادث احتمالی، کمک های اولیه و استفاده از کپسول های آتش نشانی دارای آگاهی های لازم باشد.
یادآوری: در صورتی که مدیر برای خود جانشین تعیین کند، فرد مورد نظر باید دارای کلیه شرایط مربوط به مدیر مندرج در این استاندارد باشد.

۳-۴-۳- شرایط معاون

۳-۴-۱- چنانچه تعداد کودکان در یک مهدکودک بیش از ۱۰۰ نفر باشد آن مهدکودک باید معاون داشته باشد.
۳-۴-۲- معاون مهدکودک باید دارای کلیه شرایط مربوط به مدیر مندرج در بند ۴-۲ باشد.

۴-۴-۴- شرایط کارکنان مخصوص کودکان

۴-۴-۱- افرادی که زیر ۱۸ سال سن دارند از نظر ضوابط اداری جزء افراد واجد شرایط کار با کودکان محسوب نمی شوند. همچنین کارکنان مخصوص کودک باید مؤنث باشند.

۴-۴-۲- شرایط تحصیلی مربی

مربی کودکان باید حداقل دارای یکی از شرایط تحصیلی زیر باشد:
الف) لیسانس علوم تربیتی با گرایش پیش دبستانی.

ب) لیسانس در رشته های روان شناسی و علوم تربیتی با گذراندن شش ماه دوره کارآموزی یا سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش دبستانی.

پ) لیسانس در رشته های دبیری و هنر با گذراندن یک سال کارآموزی یا سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش دبستانی.

ت) فوق دیپلم رشته کودک‌پاری یا مربی کودک.

ث) دیپلم کودک‌پاری با گذراندن دو سال دوره کارآموزی یا سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش دبستانی.

۴-۴-۳- شرایط تحصیلی مربی یار: مربی یار کودکان باید حداقل دارای دیپلم کودک‌پاری یا سایر رشته های مشابه باشد.

۴-۴-۴- سایر شرایط

کارکنان مخصوص کودکان باید:

الف) هر یک سال یک بار کارت معاینه پزشکی معتبر ارائه دهند.

ب) گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی را ارائه نمایند.

پ) در بدو شروع به کار صلاحیت روانی وی باید توسط یک روانپزشک و یک روان شناس معتمد سازمان ذی ربط مورد تأیید قرار گرفته و گواهی را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.

ت) رضایت نامه از محل گذراندن سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان پیش دبستانی را ارائه دهند.
ث) در بدو شروع به کار برگه صلاحیت اداره اماکن را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.

ج) در ارتباط با پیشگیری از حوادث احتمالی، کمک های اولیه و استفاده از کپسول های آتش نشانی دارای آگاهی های لازم باشند.

۴-۵- شرایط کارکنان اداری

کارکنان اداری باید:

- (الف) حداقل دارای مدرک دیپلم متوسطه باشند.
- (ب) هر یک سال یک بار کارت معاینه پزشکی معتبر ارائه دهند.
- (پ) (گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی را ارائه نمایند.
- (ت) در بدو شروع به کار صلاحیت روانی وی باید توسط یک روانپزشک و یک روانشناس معتمد سازمان ذی ربط مورد تأیید قرار گرفته و گواهی را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.
- (ث) در بدو شروع به کار برگه صلاحیت اداره امکان را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.
- (ج) در ارتباط با پیشگیری از حوادث احتمالی، کمک‌های اولیه و استفاده از کپسول‌های آتش‌نشانی دارای آگاهی‌های لازم باشند.
- (چ) دانش و تجربه کافی در مورد کاری که مسئولیت آن را به عهده گرفته‌اند، داشته باشند.

۴-۶- شرایط کارکنان خدماتی

۴-۶-۱- کارکنان خدماتی باید:

- (الف) دارای حداقل مدرک سیکل باشند.
- (ب) هر شش ماه یک بار کارت معاینه پزشکی معتبر ارائه دهند.
- (پ) گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی را ارائه نمایند.
- (ت) در بدو شروع به کار صلاحیت روانی وی باید توسط یک روانپزشک و یک روان‌شناس معتمد سازمان ذی ربط مورد تأیید قرار گرفته و گواهی را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.
- (ث) در بدو شروع به کار برگه صلاحیت اداره امکان را به سازمان ذی ربط ارائه نمایند.
- (ج) در ارتباط با پیشگیری از حوادث احتمالی، کمک‌های اولیه و استفاده از کپسول‌های آتش‌نشانی دارای آگاهی‌های لازم باشند.
- (چ) دانش و تجربه کافی در مورد کاری که مسئولیت آن را به عهده گرفته‌اند داشته باشند.
- ۴-۶-۲- کارکنان خدماتی در اجرای برنامه‌های پرورشی و آموزشی نباید هیچ‌گونه ارتباطی با کودک داشته باشند.

۴-۶-۳- چنانچه مهدکودک برای جابه‌جایی کودکان از سرویس استفاده نماید، راننده آن علاوه بر شرایط مندرج برای کارکنان خدماتی، باید دارای شرایط زیر باشد:

(الف) حداقل ۳۰ سال سن داشته و متأهل باشد.

(ب) از سلامت جسمانی کامل برخوردار باشد.

۴-۶-۴- جهت حمل و نقل کودکان بالای سه سال نسبت بین کودک و میهمان دار سرویس باید براساس نسبت بین کودک و مربی براساس بند ۴-۱-۳ تعیین شود.

یادآوری: به لحاظ رعایت جوانب ایمنی، کودکان زیر سه سال نباید از سرویس استفاده کنند.

۴-۷- ویژگی‌های کارکنان

۴-۷-۱- مدیر مهدکودک باید دارای ویژگی‌های زیر باشد. این ویژگی‌ها می‌تواند از طریق انجام مصاحبه با متقاضیان از طرف کارشناسان سازمان ذی ربط مورد بررسی قرار گیرد.

(الف) در زمینه شناخت کودکان تخصص و آگاهی داشته باشد.

(ب) اعتماد به نفس، قدرت بیان و تکلم شیوا و صحیح داشته باشد.

(پ) توانایی برقراری ارتباط خوب و صمیمانه با کودکان، والدین و کارکنان را داشته باشد.

(ت) توانایی سازماندهی، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی آموزشی در چهارچوب سازمان مهدکودک را

داشته باشد.

ث) علاقه‌مند به مطالعه بوده و به مسائل و پیشرفت‌های زمان آشنا باشد.

ج) ظاهری آراسته داشته و بهداشت فردی را رعایت نماید.

چ) دارای نقص عضو بارز یا هرگونه نقصی که مانع انجام وظایف شود، نباشد.

۴-۷-۲- کارکنان مخصوص کودکان باید دارای ویژگی‌های زیر باشند. این ویژگی‌ها می‌تواند از طریق انجام مصاحبه با متقاضیان توسط کارشناسان سازمان ذی‌ربط یا مدیریت مهد کودک مورد بررسی قرار گیرد.

الف) در زمینه شناخت کودکان تخصص و آگاهی داشته باشند.

ب) اعتمادبه‌نفس و صبر و حوصله کافی برای کار با کودکان را داشته باشند.

پ) از قدرت بیان و تکلم صحیح برخوردار بوده و بتوانند با کودکان ارتباط کلامی برقرار کنند.

ت) توانایی برقراری ارتباطی گرم و دوستانه با کودکان، والدین و کارکنان را داشته باشند.

ث) علاقه‌مند به مطالعه بوده و به مسائل و پیشرفت‌های زمان آشنا باشند.

ج) ظاهری آراسته و روحیه‌ای شاد داشته باشند و بهداشت فردی را رعایت نمایند.

چ) دارای نقص عضو بارز یا هرگونه نقصی که مانع انجام وظایف شود، نباشند.

ح) امین و رازدار بوده و به اصول اخلاقی پایبند باشند.

۴-۸- کارکنان خدماتی

وظایف کارکنان خدماتی به شرح زیر است:

۴-۸-۱- آشپز

الف) حضور در مهد کودک در تمام ساعات موظف.

ب) رعایت بهداشت فردی و کوتاه نگه‌داشتن ناخن‌ها و پوشیدن لباس ویژه آشپزخانه به رنگ سفید (شامل روپوش، کلاه، شلوار، کفش ویژه) و استفاده از دستکش مخصوص.

پ) کنترل کامل نظافت و بهداشت محوطه آشپزخانه، ظروف و وسایل طبخ غذا.

ت) همکاری با کارشناس تغذیه در تهیه و تنظیم برنامه غذایی.

ث) دقت کافی در تهیه غذاهایی که در طول روز باید به کودکان داده شود با رعایت کامل بهداشت مطابق برنامه‌های تهیه شده.

ج) مسئولیت در قبال حفظ و نگهداری وسایل آشپزخانه و مواد غذایی و مراقبت در سالم بودن مواد غذایی.

چ) کمک در تمیز کردن مواد اولیه غذا.

ح) تهیه لیست مواد موردنیاز غذای کودکان در طول هفته.

خ) توزیع غذا.

د) همکاری در شست‌وشو و جمع‌آوری ظروف.

ذ) حضور در دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت به تشخیص مدیر مهد کودک.

۴-۸-۲- کمک آشپز

الف) حضور در مهد کودک در تمام ساعات موظف.

ب) رعایت بهداشت فردی و کوتاه نگه‌داشتن ناخن‌ها و پوشیدن لباس ویژه آشپزخانه به رنگ سفید (شامل روپوش، کلاه، شلوار، کفش ویژه) و استفاده از دستکش مخصوص.

پ) همکاری با آشپز در انجام امور محوله.

ت) آماده کردن مواد اولیه غذا جهت طبخ.

ث) شست‌وشو و جمع‌آوری ظروف.

- (ج) کمک در توزیع غذا.
 (چ) نظافت روزانه و ضدعفونی کردن آشپزخانه.
 (ح) همکاری در خرید وسایل و مواد مورد نیاز آشپزخانه.
 (خ) حضور در دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت به تشخیص مدیر مهد کودک.

۴-۸-۳- راننده سرویس

- وظایف راننده سرویس به شرح زیر است:
 (الف) در نظر گرفتن و رعایت کلیه جوانب ایمنی جهت پیاده و سوار کردن کودکان.
 (ب) حضور تمام وقت در وسیله نقلیه هنگامی که کودکان در وسیله حضور دارند.
 (پ) تعیین مسیر و زمان حرکت وسیله نقلیه و ارائه یک نسخه از آن به والدین کودک.
 (ت) رعایت دستورالعمل‌های آموزشی و تربیتی ابلاغ شده از سوی مدیر مهد کودک در طول مدت انجام وظیفه.

۴-۸-۴- میهمان دار سرویس

- وظایف میهمان دار سرویس به شرح زیر است:
 (الف) پیاده کردن کودکان در محل‌های از پیش تعیین شده و تحویل آنان به افراد مشخص.
 (ب) قبول مسئولیت نظارت و حفاظت کودکان از زمان ورود به وسیله نقلیه تا زمان خروج.
 (پ) در نظر گرفتن و رعایت کلیه جوانب ایمنی جهت پیاده و سوار کردن کودکان.
 (ت) حضور تمام وقت در وسیله نقلیه هنگامی که کودکان در وسیله حضور دارند.
 (ث) رعایت کلیه نکات ایمنی در مورد کودکان از جمله جلوگیری از ایستادن کودکان در وسیله نقلیه و یا بیرون بودن اعضای بدن کودک از پنجره وسیله نقلیه.
 (ج) تهیه لیست کودکانی که از سرویس استفاده می‌کنند و یادداشت نشانی و شماره تلفن محل سکونت آنها تا بتوان در مواقع ضروری با والدین آنها تماس حاصل کرد.

- (چ) تعیین مسیر و زمان حرکت وسیله نقلیه و ارائه یک نسخه از آن به والدین کودک.

۴-۸-۵- خدمتگزار

- وظایف خدمتگزار به شرح زیر است:
 (الف) نظافت و مرتب کردن کلیه قسمت‌های مهد کودک و ضدعفونی کردن آنها زیر نظر مدیریت.
 (ب) انجام سایر امور محوله زیر نظر مسئولین ذی ربط.

۴-۸-۶- نگهبان و سریدار

- وظایف نگهبان و سریدار به شرح زیر است:
 (الف) نظارت و کنترل بر ورود و خروج کودکان به مهد کودک.
 (ب) نظارت و کنترل بر ورود و خروج اقلام و اجناس متعلق به مهد کودک.
 (پ) جلوگیری از خروج کودکان از مهد کودک بدون والدین یا همراهان.
 (ت) حضور سریدار در تمام ساعات شبانه روز و مراقبت کامل از کلیه وسایل و ملزومات مهد کودک.
 (ث) مراقبت و بازرسی از تأسیسات مهد کودک به منظور جلوگیری از هرگونه خطرات و حوادث احتمالی.

- (ج) دادن گزارش در مواقع ضروری به مدیریت مهد کودک جهت اموری که از حیث تعمیرات یا تأسیسات تعمیر فوری لازم دارند.

- (چ) انجام سایر امور محوله زیر نظر مسئولین ذی ربط.

اسلام، بیش از مکتب‌های دیگر، برای کودکان، حقوق قائل شده است، زیرا با رعایت این حقوق، آینده کشور با وجود انسان‌های شایسته، تضمین خواهد شد. در آموزه‌های آسمانی اسلام، همه کودکان از دختر و پسر، حقوق و مزایای معینی دارند و همگان از اعمال هرگونه خشونت و بی‌رحمی در حق آنان بازداشته شده‌اند. جالب اینکه این حمایت‌ها از حقوق کودکان، زمانی مطرح شده که هیچ نهاد، سازمان یا کنوانسیون بین‌المللی برای دفاع از حقوق کودکان وجود نداشته است. اسلام با در نظر گرفتن همه نیازهای اولیه جسمی، روحی و روانی کودکان و دفاع از آن، زمینه را برای رشد و پیشرفت آنان در همه جنبه‌ها فراهم آورده است از جمله این حقوق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱ انتخاب نام نیکو

رسول گرامی اسلام ﷺ می‌فرماید: «حق فرزند بر والدین، آن است که نام او را نیکو انتخاب کنند»^۱. در واقع، انتخاب نام نیکو برای فرزند، در اسلام نوعی احسان و نیکی خوانده می‌شود که والدین به او روا می‌دارند، زیرا هم بخشی از نیازهای رفتاری و روانی کودک برآورده می‌شود و به او شخصیت و اعتبار می‌بخشد و هم او را از توهین و استهزای دیگران در حق وی دور می‌کند. از نگاه اسلام، نام زیبا و نیک حتی می‌تواند، برای کودک امنیت و آسایش روانی پدید آورد. رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «شما در روز قیامت به نام خود و پدرانانتان خوانده می‌شوید پس در انتخاب نام نیک اهتمام کنید»^۲.

۲ تأمین خوراک و تغذیه مناسب برای کودک

بهره‌مندی از تغذیه و خوراک مناسب، از حقوق مسلم کودک و برطرف‌کننده نیاز جسمی اوست. رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «از حقوق فرزند بر پدر، آن است که جز غذای پاک و خوب به او ندهد»^۳. جسم سالم بر سلامت روح تأثیرگذار است و تغذیه مناسب بر سلامت جسم. بنابراین، رسیدگی به وضع تغذیه کودکان، به شکل غیرمستقیم، سامان دادن به روح و روان او نیز به شمار می‌رود. لازم است در مراکز پیش از دبستان برای تغذیه سالم و آگاه‌سازی والدین از ارزش تغذیه سالم آموزش‌های لازم داده شود.

۳ حق تحصیل

در اسلام، فراگیری دانش یک فریضه دینی است، به گونه‌ای که پیامبر اسلام ﷺ به مردم سفارش می‌کند «از گهواره تا گور دانش بجویند» و آموختن دانش (خواندن و نوشتن) را از جمله حقوق فرزندان بر والدین می‌داند و می‌فرماید: «از جمله حقوق فرزند بر پدر، آموختن نوشتن است»^۴. در خصوص این آموزش، روی آموزش قرآن، شنا و تیراندازی تأکید دارند. در واقع، پدر و مادر زمانی به فرزند خود احترام می‌گذارند که به او سواد خواندن، نوشتن و آداب معاشرت بیاموزند و از آنجا که شخصیت کودک در مراحل نخستین زندگی، در خانواده شکل می‌گیرد، آموختن دانش (خواندن و نوشتن) به کودکان، بر عهده والدین نهاده شده است. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز حقوق تحصیلی برای کودکان و عموم مردم به رسمیت شناخته شده است، چنان‌که بنا بر اصل سی‌ام قانون اساسی: «دولت موظف است، وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به‌طور رایگان گسترش دهد».

۱- نهج الفصاحه، ص ۱۸۷.

۲- کنز العمال فی سنن الأفعال و الأفعال، ج ۱۶.

۳- www.hawzah.net

لازم است مربیان با پرورش مهارت‌های کلامی کودکان در مراکز پیش از دبستان، به آنها کرامت ببخشند و کلیدگشایش بسیاری از مشکلات زندگی را در اختیار آنان قرار دهند.

۴ حق تفریح و بازی

حرکت و جنبش، اساس هر عمل غریزی و پایه وظایف زندگی است. به ویژه در دوران خردسالی و کودکی که زیربنای تقویت جسمی انسان را پی‌ریزی می‌کند. از این رو، امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «باید هفت سال نخست زندگی کودک، آزادانه به بازی و جنبش بدنی صرف شود»^۱. در واقع، در مراحل نخستین زندگی، نباید از کودکان انتظار داشت که دنیای سرشار از شادی و نشاط خود را با دنیای بزرگ‌ترها جابه‌جا کنند، بلکه باید آنها را در بازی و تفریح آزاد گذاشت تا به تندرستی و سلامتی آنها آسیب وارد نشود. حتی بنابه سفارش رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله، باید در بازی‌های کودکانه نیز آنها را یاری داد، چنان که می‌فرماید: «کسی که کودکی نزد اوست، باید رفتار کودکانه را در پیش گیرد». مربیان با بازی کردن آگاهانه با کودکان می‌توانند به رشد همه‌جانبه کمک کنند.

۵ پرهیز از اعمال خشونت جسمی و روحی به کودک

خشونت جسمی و روحی، یکی از عوامل تخریب شخصیت کودکان است. در دین اسلام نیز به این مهم توجه جدی شده است، چنان که وقتی مردی در حضور امام علی علیه السلام از فرزند خود شکایت کرد، امام علی علیه السلام فرمود: «او را زن، بلکه از او دوری کن (قهر کن)، ولی نه طولانی»^۲. در واقع، این حدیث بیان می‌کند که اگر تنبیه برای تربیت کودک انجام می‌گیرد، بهتر آن است که تنبیه بدنی نباشد، بلکه از عواطف کودک استفاده شود، زیرا تنبیه بدنی، زمینه‌ساز مشکلات رفتاری و عاطفی فراوانی مانند سرخوردگی و تخریب شخصیت کودکان می‌شود، ولی وقتی از کودک دوری شود، او خود، کم‌کم به اشتباه خود پی می‌برد.

۶ احترام به مقام کودک

کودکان مانند هر انسان دیگری دوست دارند، محبوب واقع شوند و به شخصیت آنها احترام گذارده شود. از این رو، رسول خدا صلی الله علیه و آله سفارش می‌کند: «دوست بدارید کودکان خود را و به آنها مهربانی کنید و به وعده خود به آنان وفا کنید.» همچنین می‌فرماید: «وقتی نام فرزندان را می‌برید، او را گرمی دارید و جای نشستن را برای وی باز کنید و با او ترش‌رو نباشید»^۳. در واقع، همه این موارد، از نشانه‌های احترام‌گذاری درست و کامل به کودکان است که والدین و مربیان می‌توانند، با رعایت کردن آن، به مقام کودک ارزش قائل شوند و نیازهای روانی او را برآورده کنند.

۷ رعایت تساوی بین کودکان

یکی دیگر از حقوق کودکان از نظر رسول خدا صلی الله علیه و آله رعایت تساوی، توازن و عدالت بین کودکان است. والدین و مربیان وظیفه دارند که مهر، عاطفه و بخشش خود را بین آنان به تساوی تقسیم نمایند تا عقده حقارت و انتقام‌جویی بین آنان ایجاد نگردد. والدین و مربیان لازم است که به کوشش و پشتکار آنان احترام بگذارند. اما در تقسیم فرصت‌ها و پشتیبانی‌ها امتیاز قائل شدن بی‌عدالتی خواهد بود.

۱- کنز العمال فی سنن الأقوال و الأفعال، ج ۱۶.

۲- کنز العمال فی سنن الأقوال و الأفعال، ج ۱۶.

۳- کنز العمال فی سنن الأقوال و الأفعال، ج ۱۶.

رسول خدا ﷺ فرمودند «میان فرزندان خود در عطا و بخشش به عدالت رفتار کنید، همان طور که دوست دارید آنان نیز، در احترام و محبت میان شما عادلانه عمل کنند»^۱.

۸ تربیت کودکان

حق دیگر کودکان تربیت صحیح آنان است، انسان در بدو تولد استعداد فوق العاده جهت آموزش و تربیت دارد. والدین و مربیان در تربیت کودکان احتیاج به الگوهای مناسب دارند، و چه اسوه‌ای بالاتر از رفتار پیامبر اعظم ﷺ در این راستا می‌تواند باشد! بدون شک راهنمایی آن حضرت می‌تواند کمک بسیار مؤثر و سودمند برای آینده فرزندان ما باشد و تأکید حضرت نیز خود گواه این مطلب می‌باشد که بارها فرموده است: «فرزندان خود را بر سه خصلت تربیت کنید: دوست داشتن پیامبر، دوست داشتن اهل بیت و قرآن خواندن».

جدول ۸- مراحل رشد کلامی تولد تا ۶ سالگی^۲

سن	ویژگی‌ها
تولد تا ۶ ماهگی	<ul style="list-style-type: none"> * به صداهای گفتار حساس است و صدای انسان را به صداهای دیگر ترجیح می‌دهد. * ابتدا زمزمه و بعد غان و غون می‌کند. * به تبادل صدا با مراقبت‌کننده می‌پردازد. * با مراقبت‌کننده‌ای که اشیاء و رویدادها را نام می‌برد، توجه مشترک برقرار می‌کند.
۷ تا ۱۲ ماهگی	<ul style="list-style-type: none"> * غان و غون کردن گسترش می‌یابد و صداهای زبان گفتاری و زبان جامعه کودک را دربر می‌گیرد. * برخی کلمات را درک می‌کند. * از ایما و اشارات پیش کلامی برای ارتباط برقرار کردن استفاده می‌کند.
۱۳ تا ۱۸ ماهگی	<ul style="list-style-type: none"> * توجه مشترک به مراقبت‌کننده دقیق‌تر می‌شود. * در بازی‌هایی مانند دالی موشه، نوبت را رعایت می‌کند. * اولین کلمات را بیان می‌کند.
۱۹ تا ۲۴ ماهگی	<ul style="list-style-type: none"> * در حدود ۲۰۰ کلمه را بیان می‌کند. * دو کلمه را ترکیب می‌کند.
۲ سالگی	<ul style="list-style-type: none"> * واژگان به سرعت افزایش می‌یابد. * می‌تواند از ساختار جمله و نشانه‌های اجتماعی به معنای کلمات پی ببرد. * جملات از ترتیب کلمه زبان بومی تبعیت می‌کنند. * مهارت‌های محاوره‌ای کارآمدی را نشان می‌دهد.
۳ تا ۴ سالگی	<ul style="list-style-type: none"> * بر ساختارهای دستوری پیچیده تسلط می‌یابد. * گاهی قواعد دستوری را به موارد بیشتری گسترش می‌دهد. * گفتار را برای متناسب شدن با سن، جنسیت، و جایگاه اجتماعی سخنگویان و شنوندگان تنظیم می‌کند.
۵ تا ۶ سالگی	<ul style="list-style-type: none"> * واژگان به تقریباً ۱۰۰۰۰ کلمه می‌رسد. * از قواعد دستوری پیچیده استفاده می‌کند. * می‌فهمد که حروف و صداها به صورت منظم با هم ارتباط دارند. * از هجی کردن ابداعی استفاده می‌کند.

۱- کنزالعمال فی سنن الأقوال والأفعال، ج ۱۶.

۲- Laura E. Berk. Development through the lifespan.4 thread. 2007

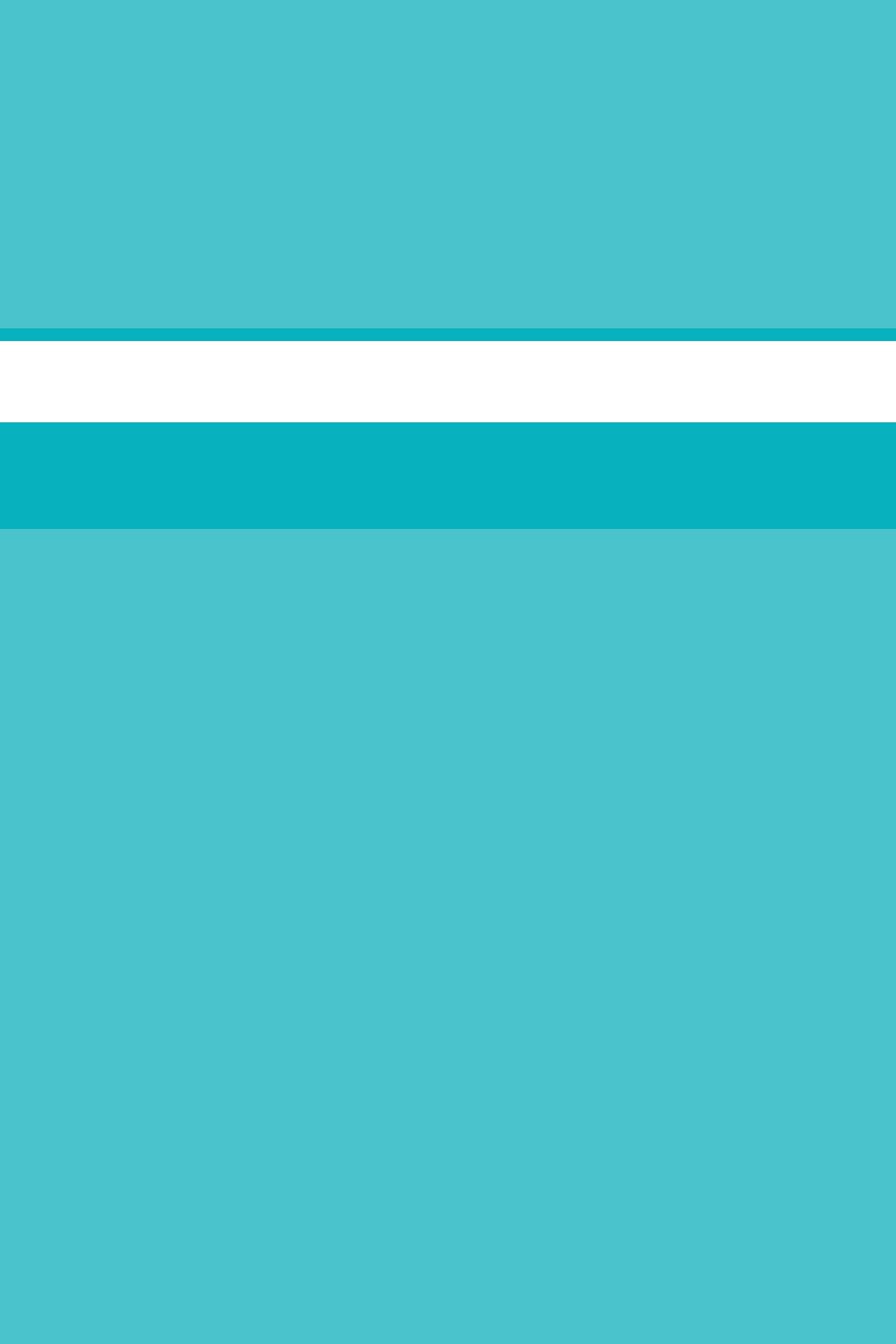
جدول ۹- مراحل رشد شنوایی^۱

سن	ویژگی‌ها
یک ماهگی	کودک با صدا آرام می‌شود. با استفاده از آوا می‌توان فعالیت کودک را کم کرد.
دوماهگی	به آوای انسان گوش می‌دهد.
سه ماهگی	به منبع صدا نگاه می‌کند. با چشمانش صدای زنگ را دنبال می‌کند.
چهار ماهگی	سرش را به سمت صدا برمی‌گرداند. به دنبال صدا می‌گردد.
پنج ماهگی	بین کلام دوستانه و کلام توأم با عصبانیت تفاوت می‌گذارد.
شش ماهگی	سرش را به اندازه دوازده اینچ از هر گوش به سمت زنگ برمی‌گرداند.
هفت ماهگی	وقتی که او را به اسم صدا می‌کنیم، عکس‌العمل نشان می‌دهد.
هشت ماهگی	به سمت اشیا یا اشخاص نامیده شده نگاه می‌کند.
نه ماهگی	وقتی که عبارت «نه! نه!» یا اسم خود را می‌شنود، فعالیت خود را متوقف می‌کند.
ده ماهگی	اگر از او بخواهیم بای بای می‌کند.
یازده ماهگی	از گوش دادن به آواهای زبانی و موسیقی لذت می‌برد.
دوازده ماهگی	نسبت به پرسش «اینو به من بده» عکس‌العمل نشان می‌دهد.
سیزده ماهگی	اگر از او بخواهیم، اسباب بازی‌هایش را می‌دهد.
پانزده ماهگی	به تصاویر نامیده شده اشاره می‌کند.
هیجده ماهگی	دو دستور را با توپ تعقیب می‌کند.
بیست و یک ماهگی	به اعضای نامیده شده عروسک اشاره می‌کند.
بیست و چهار ماهگی	چهار دستور را با توپ تعقیب می‌کند.
سی ماهگی	قسمت‌های مختلف بدن را شناسایی می‌کند. حروف اضافه را تشخیص می‌دهد. به اشیا نامیده شده اشاره می‌کند. با کار کردن با اشیا، آنها را شناسایی می‌کند.
سی و شش ماهگی	دستورهای ساده را اطاعت می‌کند. نوبت‌گیری (در مکالمه) را می‌فهمد. دو دستور هم‌زمان را اجرا می‌کند. اندازه‌ها را تمیز می‌دهد.
چهل و هشت ماهگی	مفاهیم «خواب آلود» و «سرد» را می‌فهمد. چهار دستور را به خاطر می‌آورد. شباهت‌ها و تفاوت‌ها را درک می‌کند. حروف اضافه را می‌فهمد.
شصت ماهگی	سکه‌ها را شناسایی می‌کند. چهار رنگ را می‌شناسد. دستور سه مرحله‌ای را اجرا می‌کند.

۱- شریفی، هدیه، تأثیر ادبیات بر زبان کودک، انتشارات نویسندگان کودک و نوجوان، ۱۳۸۵.

جدول ۱۰- افعال سبک‌های یادگیری

واژه و افعال دیداری - حرکتی	واژه و افعال شنیداری	واژه و افعال دیداری
آسیب دیدن	نعره زدن	عکس گرفتن
تنگ	غریدن	روشن کردن
گشاد	چیغ کشیدن	شبیه بودن
حرکت کردن	گفت‌وگو کردن	مات شدن
گرفتن	ترک خوردن	کدر شدن
حس کردن	شکستن	درخشیدن
سرد یا گرم شدن	چیرچیر کردن	واضح بودن
عرق کردن	پارس کردن	رنگی شدن
بسته و باز شدن	ملج‌ملوچ کردن	مه‌آلود
سنگین	گوش دادن	تار بودن
بزرگ	دل‌نشین	سایه
افتادن	واضح	کشیدن نقاشی
گرفتن	آهنگ صدا	ترسیم
هل دادن	خارج خواندن	نگاه کردن
نرم و لطیف	خندیدن، قهقهه زدن	مشاهده کردن
سخت و خشن	کلیک کردن	تماشایی
لمس کردن	زنگ زدن	روشن‌گرانه
چسبیدن		خیره شدن
له کردن		
هیجان‌زده		
بردن، گذاشتن		
همراهی		

فصل ۳

استاندارد تجهیزات

دروس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی و پرورش مهارت‌های کلامی کودک نیاز به تجهیزات و وسایل سرمایه‌ای، نیمه سرمایه‌ای و مصرفی دارد. در جدول ۱۱ به معرفی تجهیزات سرمایه‌ای، (به دلیل اهمیت و نیاز) پرداخته شده است:

جدول ۱۱- استاندارد تجهیزات درس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی و پرورش مهارت‌های کلامی کودک

نام وسیله	مشخصات فنی
ویدئو پروژکتور	ویدئو پروژکتور
رایانه	رایانه همراه نوت‌بوک
میز و صندلی کار	میز ملزومات آموزش فنی و حرفه‌ای کار دانش آموز
صندلی دانش آموز	صندلی پلاستیکی دانش آموزی برای کارگاه
میز کارگاهی	میز فلزی کارگاهی با روکش چوبی
یک دستگاه اپی میجر (ویژیولایزر)	پروفایل پروژکتور اپتیکال تجهیزات نمایشگر بزرگ نما
میز	میز اداری ویژه مربی به ابعاد ۱۲۰×۷۳×۷۰ cm

فصل ۴

اصطلاحات پایه و تخصصی

جدول ۱۲- کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی واحدهای یادگیری درس پرورش مهارت‌های ارتباطی و مشارکتی

ردیف	واژه	ترجمه	فصل
۱	ارتباط مؤثر	Effective communication	۱
۲	مهارت‌های اجتماعی	Social skills	
۳	پیمان نامه حقوق کودک	Convention on the rights of the child	
۴	مراقب	Caregiver	۲
۵	مشارکت	Participation	
۶	گزارش دهی	Debriefing	
۷	شرح وظایف	Duty	
۸	مربی	Educator	
۹	اقدام پژوهی	Action research	۳
۱۰	کار پوشه	Portfolio	
۱۱	خودارزیابی	Self-assessment	
۱۲	تفکر انتقادی	Critical thinking	
۱۳	جابه‌جایی کارکنان	Staff turnover	
۱۴	نظارت	Supervision	
۱۵	فرسودگی شغلی	Burnout	
۱۶	آموزش خانواده	Family education	۴
۱۷	آموزش والدین	Parent education	
۱۸	ارتباط رسمی	Formal communication	
۱۹	ارتباط غیر رسمی	Informal communication	
۲۰	ثبت نام	Enrollment	
۲۱	زمان ورود	Arrival time	۵
۲۲	خوشامدگویی به کودکان	Welcoming children	
۲۳	دلبستگی	Attachment	
۲۴	زمان خروج	Dismissal time	

جدول ۱۳- کلید واژه‌های فارسی و انگلیسی واحدهای یادگیری درس پرورش
مهارت‌های کلامی کودک

فصل	ترجمه	واژه	ردیف
۱	Language	زبان	۱
	Language learning	زبان آموزی	۲
	Language structure	ساختار زبان	۳
	Language applications	کاربردهای زبانی	۴
	Learning styles	سبک‌های یادگیری	۵
	Brain hemispheres	نیمکره‌های مغز	۶
	Visual learner	یادگیران دیداری	۷
	Auditory learner	یادگیران شنیداری	۸
	Tactile learner	یادگیران لمسی	۹
	Bilingualism	دو زبانی	۱۰
۲	Listening	شنیدن	۱۱
	Active listening	گوش دادن فعال	۱۲
	Barriers of listening	موانع شنیدن	۱۳
	Listening styles	سبک‌های شنیدن	۱۴
	Focus	تمرکز	۱۵
	Attention to sound	توجه به صدا	۱۶
	Poem reading	شعرخوانی	۱۷
	Questioning	پرسشگری	۱۸
	Methods of questioning	روش‌های پرسشگری	۱۹
	Comprehension	درک معنا	۲۰
۳	Speaking	صحبت کردن	۲۱
	Self	خود	۲۲
	Expressing emotions	بیان احساسات	۲۳
	Naming	نام بردن	۲۴
	Completing	کامل کردن	۲۵
	Making sentence	جمله آموزی	۲۶
	Storytelling	قصه گویی	۲۷
	Pretending play	وانمود بازی	۲۸
	Creative dramatic	نمایش خلاق	۲۹
	Making story	قصه سازی	۳۰

۴	Reading	خواندن	۳۱
	Fairy tale	قصه تخیلی	۳۲
	Lullaby	لالایی	۳۳
	Folk tale	قصه قومی	۳۴
	True story	داستان واقعی	۳۵
	Reading aloud	بلند خوانی	۳۶
	Solo reading	تک خوانی	۳۷
	Science book	کتاب علمی	۳۸
	Library	کتابخانه	۳۹
	Magazines	نشریات	۴۰
۵	Writing	نوشتن	۴۱
	Sitting style	نحوه نشستن	۴۲
	Right - handed	راست دست	۴۳
	Left - handed	چپ دست	۴۴
	How to hold a pencil	نحوه دست گرفتن مداد	۴۵
	Paper position	موقعیت کاغذ	۴۶
	Eye - hand coordination	هماهنگی چشم و دست	۴۷
	Writing crooked	کج نویسی	۴۸
	Visualization	تجسم فضایی	۴۹
	Spatial concept	مفهوم مکانی	۵۰
	Preparing the situation	آماده سازی فضا	۵۱